

IHMIS-ELÄINSUHDEKÄSITYKSET KOIRIEN JALOSTUS- KESKUSTELUSSA

Anni Saatsi
Kandidaatintutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Anni Saatsi	
Työn nimi Ihmis-eläinsuhdekäsitykset koirien jalostuskeskustelussa	
Oppiaine Sosiologia	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 31
Ohjaaja Petri Ruuskanen	
Tiivistelmä <p>Koiralla ja ihmisellä on pitkä yhteinen historia, ja nykyään koiralla on merkittävä asema suomalaisessa yhteiskunnassa. Koirat ovatkin keskeisiä ihmisen ja eläimen suhdetta tarkastellessa. Ihmis-eläinsuhdetta määrittelee pitkälti ristiriitaisuus; eläimiin suhtaudutaan niin lemmikkeinä ja suojelun kohteina kuin ravintona ja kulutushyödykkeinä. Myös samaa lajia edustaviin eläimiin kohdistuu ristiriitaista toimintaa.</p> <p>Koiria on jalostettu ihmisen toimesta koko niiden historian. Viime vuosina julkisessa keskustelussa on nostettu huolen aiheeksi pitkälle jalostettujen koirien terveysongelmat. Erityisesti rakenteellisista syistä, kuten lyttykuonoisuudesta johtuvat ongelmat ovat herättäneet huomiota. Tässä tutkielmassa tavoitteeni on selvittää, miten koirien jalostusta merkityksellistetään suomalaisessa mediakeskustelussa, sekä millaisia käsityksiä ihmis-eläinsuhteesta jalostukseen liittyy. Tarkastelen aihetta diskurssianalyttisesti, aineistonani neljä suomalaista rotuyhdistyksiä sekä kahden jalostuksen ongelmia käsittelevän uutisartikkelin kommenttikentät.</p> <p>Muodostin aineistosta neljä jalostukseen liittyvää diskurssia; rotuesteettinen diskurssi, vastuullisen jalostuksen diskurssi, jalostus ongelmallisena käytäntönä, sekä ratkaisukeskeinen diskurssi. Johtopäätöksissä totean, että vaikka kommenttikentissä ja rotuyhdistyksiä oli selvä vastakkainasettelu, oli niiden rotupuheessa myös yhtäläisyyksiä, kuten vastuullisuuden korostaminen. Aineistossa oli vahvasti läsnä ihmis-eläinsuhteen ristiriitaisuus. Toisaalta terveysongelmista kärsivien rotujen jalostusta puolusteltiin, toisaalta jalostusta paheksuttiin ja pidettiin tarpeettomana ja itsekkäänä toimintana. Myös antroposentrismi eli ihmiskeskeisyys korostui aineistossa. Erityisesti rotuyhdistykset lähestyivät jalostusta lähinnä ihmisen näkökulmasta, mutta myös kommenttikenttien kriittisemmässä suhtautumisessa oli läsnä ihmiskeskeisyys; vaikka jalostuksen ääri-ilmiöitä kritisoitiin, ei lemmikkikulttuuria tai ihmisen ja eläimen suhdetta kyseenalaistettu erityisen vahvasti.</p>	
Asiasanat: ihminen-eläinsuhde, eläimet, koira, diskurssianalyysi, eläinsosiologia	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	3
2.1	Eläimet ja sosiologia.....	3
2.2	Koirat ja niiden jalostus	4
2.2.1	Koira osana yhteiskuntaa	4
2.2.2	Koirien jalostus	6
2.3	Koira ja luonnollisuus.....	8
2.4	Jalostus ihmiskeskeisenä toimintana.....	10
3	AINEISTO JA MENETELMÄ	13
3.1	Aineisto.....	13
3.2	Menetelmä.....	15
3.2.1	Diskurssianalyysi	15
4	TULOKSET	18
4.1	Rotuesteettinen diskurssi	18
4.2	Vastuullisen jalostuksen diskurssi.....	20
4.3	Jalostus ongelmallisena käytäntönä	23
4.4	Ratkaisukeskeinen diskurssi	24
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	27
	LÄHTEET	32

1 JOHDANTO

Ihminen ja koira näyttävät olevan erottamaton pari. Suomessa koiria on arvioitu olevan noin 700 000 (Tilastokeskus, 2020). Korona-aikana lemmikkieläinten, erityisesti koirien, suosio on kasvanut entisestään (STT 2022).

Koiralla on nyky-yhteiskunnassa merkittävä asema. Länsimaissa koira pidetään ihmisen parhaana ystävänä ja perheenjäsenenä; niille perustetaan Instagram -tilejä ja päiväkoteja. Toisaalta koirien omistajia arvostellaan niin luontokappaleiden ihmillistämistä kuin lenkkireiteille unohdetuista koiran jätöksistä. Myös koiranomistajien suhtautumisessa lemmikkeihinsä on ristiriitaisuuksia. Lemmikkieläimet ovat usein merkittävän hoivan ja panostuksen kohteena, mutta samaan aikaan lemmikiksi saatetaan valita vakavistakin terveysongelmista kärsivien rotujen edustajia.

Asenteet pitkälle jalostettuja, piirteiltään liioiteltuja koirarotuja kohtaan ovat muuttuneet huomattavasti viime vuosien aikana. Tasavallan presidentti Sauli Niinistön edesmennyt lemmikkikoira, lyhytkuonoinen bostoninterrieri Lennu, herätti vielä muutamia vuosia takaperin ihastusta niin kansallisessa kuin kansainvälisessäkin mediassa (Eskola, 2019). Myöhemmin Niinistö kuitenkin veti lemmikkinsä pois julkisuudesta, kertoen syyksi paremman tietoisuutensa rodun terveysongelmista (Kinnunen, 2020). Myös suuret suomalaiset mediat ovat nostaneet esiin jalostukseen liittyviä ongelmia (ks. esim. Vainio & Sorjanen, 2018; Frilander 2020). Norjassa puolestaan kieltettiin vastikään kaksi rotua oikeuden päätöksellä niiden terveysongelmien vuoksi (Strömberg & Pennanen, 2022). Suomessakin Ruokavirasto, Luonnonvarakeskus sekä maa- ja metsätalousministeriö ovat ottaneet kantaa joidenkin rotujen ongelmalliseen terveystilanteeseen (Ruokavirasto, 2020). Tämän tutkielman kirjoittamisen aikana rakenteellisista ongelmista kärsivän cavalier kingcharlesinspanielin suomalainen

rotuyhdistys päätti roturisteytyksistä rodun terveystilanteen edistämiseksi (Cavalieriyhdistys, 2022).

Tässä tutkimuksessa tarkoitukseni on selvittää, miten suomalaiset merkityksellistävät koirien ongelmallista jalostusta, ja millaisia käsityksiä eläimen ja ihmisen suhteesta koirien jalostustoimintaan liittyy. Tarkastelen näitä kysymyksiä analysoimalla sekä aiheeseen liittyvien uutisartikkelien kommenttikenttiä että sairaina pidettyjen rotujen rotuyhdistyssivuja. Lähestyn aihetta diskurssianalyysin näkökulmasta, pohtien erilaisia puhetapoja ja niiden suhteita toisiinsa ja yhteiskuntaan. Seuraavaksi esittelen tutkielman teoriaa. Aloitan kuvaamalla yhteiskuntatieteellisiä näkemyksiä eläimistä, etenkin koirista, minkä jälkeen etenen tarkempaan teoreettiseen viitekehykseen. Tämän jälkeen siirryn esittelemään aineistoa ja metodologia tarkemmin, minkä jälkeen kuvailen tutkimuksen tuloksia. Lopuksi pohdin tuloksia ja niiden merkitystä johtopäätöksissä.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Eläimet ja sosiologia

Sosiologia on perinteisesti tehnyt selvän eron yhteiskuntatieteellisen ja luonnontieteellisen tutkimuksen välille. Nykyään luontoa ja yhteiskuntaa ei enää uskota pystyvän erottelemaan toisistaan dualistisesti (Valkonen & Saaristo, 2010.) Eläinten ominaisuuksia ja oikeuksia on joka tapauksessa pohdittu filosofisesti vuosisatojen ajan (Oksanen, 2012 ; Aaltola 2004, s. 17).

Nykyään eläimiä, kuten muitakin ei-inhimillisiä toimijoita, otetaan aiempaa useammin osaksi sosiologian tutkimuskohteita (Aro & Jokivuori, 2014, s. 22). Sosiologia syntyi alunperin modernisaation myötä tutkimaan yhteiskuntaa ja ihmisten kollektiivista toimintaa (em.). Nykyään eläimet nähdään osana modernia yhteiskuntaa ja myös sosiaalista elämää (ks. esim. Franklin 1999). Eläinsosiologia tutkimusalana on perehtynyt monenlaisiin ihmisen ja eläimen suhdetta koskeviin aiheisiin, muun muassa tuotantoeläimiin, eläinoikeuksiin, veganismiin ja laboratorioeläinten käyttöön (ks. esim. Taylor & Twine, 2014). Yhteiskunta- ja ihmistieteellinen eläintutkimus onkin saavuttanut kansainvälisesti vakiintuneen aseman (Kaarlenkaski & Ung-Lanki, 2013; Kupsala & Tuomivaara, 2004). Tuomivaara (2010) puhuu uudesta eläintutkimuksesta, jolle on tyypillistä monitieteisyys.

Hyödynnän itsekkin tämän tutkielman teoriassa sekä sosiologista että filosofista ajattelua.

Perinteisemmän eläintutkimuksen lisäksi tutkielmani asetelma leikkaa myös kriittisen eläintutkimuksen näkökulmaa. Kriittinen eläintutkimus on nimensä mukaisesti perinteistä kriittisempi tarkastellessaan ihmisen ja eläimen suhdetta, ja keskittyy usein politisoituneisiin kysymyksiin sekä eläinten kohtaamaan kärsimykseen (Taylor & Twine, 2014, s. 1-5). Kuten johdannossa esitin, koirien jalostus ja erityisesti sen aiheuttama kärsimys ovat herättäneet viime vuosina yhä enemmän huolta julkisessa keskustelussa. Tässä mielessä tutkimustehtäväni on linjassa kriittiselle eläintutkimukselle tyypillisen ajattelun kanssa.

Lummaan ym. (2012, s. 119) mukaan ympäristöön liittyviä ongelmia täytyy pyrkiä määrittelemään ja ratkomaan eri tieteenalojen näkökulmia keskusteluttamalla. Sama pätee ihmisen ja eläimen suhdetta koskeviin ilmiöihin. Sosiologinen tutkimus tuo koirien jalostukseen sosiaalisen maailman näkökulmaa; biologinen ja eläinlääketieteellinen tutkimus tekevät selkoa eläinten terveystilanteista, mutta asenteet, puhutavat ja sosiaalinen maailma kertovat paljon siitä, miksi ihmiset toimivat kuten toimivat, ja toisaalta antavat osviittaa siitä, miten toisille eläville olennoille kärsimystä aiheuttavaa toimintaa voisi lähteä muuttamaan.

2.2 Koirat ja niiden jalostus

2.2.1 Koira osana yhteiskuntaa

Lemmikkieläinkulttuuria on tutkinut sosiologisesti esimerkiksi Adrian Franklin, jonka mukaan lemmikeillä on useita merkittäviä rooleja moderneissa yhteiskunnissa elävien ihmisten arjessa ja sosiaalisissa suhteissa (Franklin 1999, s. 84-104). Myös lemmikkieläinten jalostustoiminnasta on sosiologista tutkimusta (ks. esim. Turner, 2010). Koirat ovat lemmikkeinä valtavan suosittuja ja niillä on usein vahva suhde ihmisiin. Koirat näyttävätkin suurta roolia lemmikkieläimen ja ihmisen suhteeseen kohdistuvassa tutkimuksessa; esimerkiksi Franklin ja myöhemmin tekstissä

esittelemäni Haraway (2003) käyttävät teoretisoinneissaan esimerkkinä usein juuri koiria.

Koirat ovat erottamaton osa nyky-yhteiskuntaa eikä niihin liittyviltä ilmiöiltä voi välttyä, vaikka haluaisikin (Koski & Bäcklund, 2012). Koiranomistajat kohdistavat kulutustaan yhä enenevässä määrin lemmikkeihinsä, ja koirille suunnatuille kulutushyödykkeille on yhä laajemmat markkinat (Vänskä, 2016). Eläimiin suhtautuminen nyky-yhteiskunnassa on kuitenkin hyvin moninaista, ja ihmisten eläinsuhteita kuvaakin ennen kaikkea ristiriitaisuus (Kupsala & Tuomivaara, 2004). Toisaalta eläimiä hellitään perheenjäseninä ja lemmikkeinä, toisaalta niitä tehotuotetaan ravinnoksi.

Toisaalta myös rakastettuihin lemmikkeihin kohdistuu eläinten kannalta ongelmallista toimintaa. Koiriin saatetaan suhtautua paitsi perheenjäseninä, myös kulutushyödykkeinä tai statussymboleina, ja tällaiset materialistiset asenteet voivat johtaa koiran hyvinvoinnin ja käytöksen ongelmiin (Luna-Cortés, 2019). Myös koirien jalostus on osuva esimerkki ristiriitaisesta eläinsuhteesta, sillä se on ihmiselle lemmikkejä ja kumppaneita jalostaessaan myös aiheuttanut koirille ongelmia terveyden ja hyvinvoinnin kanssa. Tutkielmani analyysi lähteekin teoreettisesta alkuoletuksesta, että koiriin ja niiden jalostukseen liitetyt eläinkäsitykset ovat ambivalentteja ja ristiriidassa toistensa kanssa. Koirille haitalliseen jalostustoimintaan on kohdistettu paljon kriittistä huomiota, mutta toisaalta koirien kasvatus- ja jalostustoimintaa tapahtuu jatkuvasti myös niiden rotujen parissa, joita on kritisoitu julkisessa keskustelussa.

Eläimiin liittyvät kysymykset ovat nousseet merkittäviksi julkisen keskustelun aiheiksi kuluneiden vuosikymmenten aikana (Kupsala & Tuomivaara, 2004). Eläimiin kohdistuvat asenteet mukailevat laajempaa yhteiskunnallista kehystä (Tuomivaara, 2010). Vaikka eläinten kohtelusta on oltu kiinnostuneita aiemminkin, 1900-luvulla moderniteettia seurannut kulttuurinen muutos, tiedon leviäminen ja esimerkiksi lemmikkikulttuurin laajentuminen johtivat suurempaan kiinnostukseen eläinten hyvinvoinnista sekä eläinoikeusliikkeen muodostumiseen (Franklin 1999, s. 34, 59–61). Eläinkysymykset ovatkin politisoituneet (Kupsala & Tuomivaara, 2004). Koirien jalostukseen ja sen aiheuttamiin ongelmiin kohdistuvan mielenkiinnon voi nähdä osana tätä jatkumoa.

2.2.2 Koirien jalostus

Koirien jalostus on ajankohtainen ilmiö; kuten edellä totesin, se on saanut viime vuosina mediahuomiota muuallakin kuin koiraharrastajien keskuudessa. Erityisesti liioiteltujen piirteiden jalostus ja koirien perinnölliset sairaudet ovat herättäneet huomiota. Eläinten jalostuksella tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan eläinlajien tai rotujen muokkaamista niin, että jalostettavaksi valikoidaan yksilöitä, joilla on jalostajan näkökulmasta toivottavia ominaisuuksia (Turner, 2010, s. 2). Koirien jalostuksessa on yleisesti pyritty muodostamaan luonteenpiirteiltään ja ulkonäöltään yhdenmukaisia rotuja, jotka erottuvat muista roduista ja sekarotuisista. ”Puhdasrotuisia” koiria on perinteisesti arvotettu sekarotuisia korkeammalle. (Em., s. 104.)

Koirien jalostus ihmisen tarpeisiin ei suinkaan ole mikään uusi ilmiö. Koiralla ja ihmisellä on pitkä yhteisevoluutiivinen historia. Jalostuskäytännöt ovat kuitenkin muuttuneet historian saatossa laajempaa yhteiskunnallista kehystä mukaillen. Alun perin koirien jalostuksen tavoitteena oli muodostaa koirarotuja, joista olisi mahdollisimman paljon hyötyä erilaisissa työtehtävissä; metsästyksessä, paimennuksessa, vahtimisessa ja puolustamisessa (Turner, 2010, s. 103–4, 108.)

Toisaalta koirat ovat jo pitkään heijastelleet omistajansa sosiaalista asemaa. Alun perin lähinnä yläluokka piti lemmikkieläimiä (Franklin, 1999, s. 88). Modernisaation ja keskiluokan laajentumisen myötä lemmikkikulttuuri laajeni (Tuomivaara, 2010; Turner 2010, s. 103). Seurakoirat yleistyivät, samoin erilaiset koiraharrasteet, kuten näyttelyt ja koiraurheilukilpailut. Koirat ovatkin jo pitkään olleet eräänlainen urheilulaji ja vapaa-ajan harraste. Nämä seikat vaikuttivat jalostustoiminnan kehitykseen; koiria on toisinaan pidetty omistajiensa statussymboleina, ja toisaalta koirarotuja on brändätty erilaisiin elämäntyyliin sopiviksi (Franklin, 1999, s. 88, 99).

Koirarotujen erottelua on siis pidetty tärkeänä jo pitkään, ja tätä on etenkin modernien yhteiskuntien historiassa toteutettu korostamalla hyvin erottuvia ulkonäöllisiä ominaisuuksia, kuten lyhyttä tai pitkää kuonoa. Myös koiranäyttelytoiminta on osaltaan lisännyt ulkonäköseikkojen painottamista jalostuksessa. (Turner, 2010, s. 104.)

Valtaosa roduista kärsii ainakin jossain määrin perinnöllisistä sairauksista tai ongelmista. Rotujen suuresta määrästä johtuen yksittäisen rodun geenipooli saattaa

olla hyvin pieni, mikä voi aiheuttaa perinnöllisten sairauksien yleistymistä. Myös suositujen rotujen sisällä on tyypillistä, että vain harvoja yksilöitä käytetään jalostukseen. (Turner, 2010, s. 128–9.) Kuitenkin juuri äärimmäiset piirteet, kuten lyttykuonoisuus, ovat herättäneet erityisen paljon huolta, kuten johdannossa totesin.

Brakykefalialla tarkoitetaan rakenteellista lyttykuonoisuutta, joka lisää huomattavasti koirien riskiä erilaisille sairauksille ja oireille, kuten hengitysvaikeuksille (Packer ym., 2015). Brakykefalaisia rotuja, joiden terveystilanne on herättänyt laajalti huolta, ovat esimerkiksi englannin- ja ranskanbulldoggi, mopsi sekä bostoninterrieri (Packer ym., 2015; Bannasch ym., 2010). Koiran pään muotoon liittyvistä ongelmista myös syringomyelia on huomionarvoinen. Sillä tarkoitetaan kallon muodon kehityshäiriöstä aiheutuvaa, kipua ja erilaisia oireita aiheuttavaa sairautta, jota tavataan erityisesti cavalier kingcharlesinspanielilla (Rusbridge ym., 2019).

Toinen huomiota herättänyt rakenteellinen ongelma, jota etenkin monilla pienillä roduilla esiintyy, on kondrodystrofia eli matalaraajaisuutta ja kääpiökasvuisuutta aiheuttava ruston ja luuston kasvuhäiriö. Kondrodystrofia voi brakykefalian tavoin aiheuttaa koirille erilaisia oireita ja lisää sairausriskiä (Turner 2010, s. 135.) Kondrodystrofisia rotuja ovat esimerkiksi mäyräkoira ja welsh corgi cardigan (Ollila, 2015).

Koirien jalostusta säätelevät niin kansalliset kuin kansainvälisetkin tahot. Eri maiden välillä on kuitenkin eroja; Turnerin (2010, s. 128) mukaan Skandinaviassa on perinteisesti ollut muuta maailmaa tiukemmat kriteerit jalostustoiminnalle. Suomessa keskeinen koirien jalostuksen parissa toimiva taho on Suomen Kennelliitto, jonka tarkoituksena on toimia koira-alan asiantuntijana ja vaikuttajana (Kennelliitto, 2022a). Kansainvälisesti koirien jalostustoimintaa säätelee FCI eli The Fédération Cynologique Internationale (Fédération Cynologique Internationale, 2021), joka on kattojärjestö eri valtioiden kennelliitoille.

Rotujen kasvatusta tarkkailevat ja säätelevät myös rotuyhdistykset. Ne ovat koirien kasvattajien ja muiden vapaaehtoisten rotuaktiivien ylläpitämiä, ja niiden tarkoituksena on lisätä tietoa roduistaan sekä edistää puhtasrotuisten koirien jalostusta (ks. esim. Suomen Bostonit, 2022). Nämä organisaatiot tekevät yhteistyötä keskenään.

Esimerkiksi erilaisia kasvattajasitoumuksia ja rotujen terveyteen liittyviä säädöksiä muokataan yhdessä näiden toimijoiden kesken (Kennelliitto, 2022b). Näihin toimijoihin on vedottu jalostuksen ongelmien ehkäisemiseksi, ja niitä on myös kritisoitu liian vähäisestä toiminnasta (Turner, 2010, s. 111, 146). Jalostukseen liittyviin ongelmiin puuttuminen on monimutkaista ja hankalaa, sillä asiaan liittyy niin monia toimijoita. Koirien kasvattajien keskuudessa esiintyy myös syyttelyä; rotujen ongelmat voidaan nähdä toisista, huonommista kasvattajista tai pentutehtailijoista johtuvina (Turner, 2010, s. 146).

2.3 Koira ja luonnollisuus

Luonnollisuutta käytetään argumenttina erilaisissa yhteyksissä. Käsitteet luonnosta ja luonnollisuudesta ovat kuitenkin hyvin vaihtelevia paitsi eri kulttuurien ja aikakausien, myös saman yhteisön jäsenten välillä. Etenkin länsimaiselle kulttuurille luonnon käsittäminen ihmisestä erillisenä, eläimellisenä ja "villinä" on kuitenkin hyvin tyypillistä (Lähde, 2012.) Silti luonnollisuus on termi, jolla yleisesti on lähinnä positiivisia konnotaatioita, kun taas luonnottomuus herättää päinvastaisia tunteita. Asioiden luokittelu luonnollisiksi tai epäluonnollisiksi onkin vahva diskursiivinen strategia (Jokinen ym., 2016, s. 89-90). Luonnottomuudesta on syytetty historian saatossa monenlaisia ihmisiä ja ilmiöitä geenimuuntelusta (Lähde, 2012) homoseksuaalisuuteen (Cole ym., 2012).

Myös koiria on arvotettu niiden "luonnollisuuden" pohjalta. Esimerkiksi pitkälle jalostetut koirat, eri rotuja yhdistelevät "rotumixit" (Turner, 2010, s. 116) sekä pienet seurakoirat nähdään toisinaan "epäluonnollisina". Koiria asetetaan joissain konteksteissa paremmuusjärjestykseen niiden rodun ja käyttötarkoituksen perusteella. Esimerkiksi työkoiria, harrastuskoiria ja perinteisempiä, maaseutuun assosioituja rotuja saatetaan arvottaa seurakoirien ja kaupunkikoirien yläpuolelle. Erityisesti moderneihin kaupunkikoiriin yhdistetty kulutuskulttuuri ja inhimillistäminen herättävät syytöksiä koirien kohtelemisesta objekteina (Vänskä, 2016).

Koiria on kuitenkin objektifioitu koko niiden historian. Ennen seurakoiria ja nykyistä lemmikkikulttuuria koiria on jalostettu niin töihin kuin juoksukilpailuihinkin, ja niiden arvo on määrittynyt sen perusteella, mitä hyötyä niistä on ihmiselle (Turner, 2010, s. 108, 157). Tämä ajattelutapa on jossain määrin läsnä myös nyky maailmassa, jossa koiria saatetaan jättää heitteille, kun niistä ei enää ole suorittamaan ihmisen määrittämää tehtävää (Koski & Bäcklund, 2012). Luonnollisena näyttäytyy usein se, mikä on ihmiselle hyödyllistä.

Ympäristöongelmia on tarkasteltu myös esteettiseltä kannalta. Ihmisen tarve saada kauniita asioita voi vahingoittaa luontoa ja eläimiä monellakin tavalla (Sepänmaa, 2012). Tämä on ilmeistä jalostuksen tapauksessa. Toisaalta estetiikkaa voidaan käyttää myös kritiikkinä koirien jalostusta kohtaan pitkälle jalostettujen rotujen ulkonäön takia. Tällainen kritiikki tosin lähestyy aihetta edelleen ihmiskeskeisestä näkökulmasta, ei koirien tarpeita huomioiden.

Koiraa lähestytään eri konteksteissa eri tavoin. Koirat nähdään joissain tilanteissa lähtökohtaisesti osana luontoa, toisissa taas ennemminkin osana kulttuuria (Koski & Bäcklund, 2012). Jalostettujen koirien sijoittumista kulttuuri-luontoakselille voikin olla hankala määrittää, sillä vaikka koiraa määritellään usein sen ”luonnollisten” ja ”eläimellisten” ominaisuuksien kautta (em.), on domestikoitujen koirien kasvattaminen pitkälti ihmisen kontrolloimaa toimintaa.

Dualistista näkemystä koirista korostaa myös feministinen kehys (Suutala, 2006). Eläinoikeusliikettä ja eläintutkimusta voi pitää osana samaa jatkumoa kuin feministisen teorian ja liikehdinnän. Siinä missä nainen on usein toiseutettu suhteessa mieheen, on eläintä pidetty ihmisen ”toisena” (Haraway, 2003; Taylor & Twine, 2014, s. 8.) Nämä ovat etenkin länsimaiselle kulttuurille keskeisiä dualismeja, joissa toiseksi määritellyt oliot, eläin ja nainen, liitetään hallitsemattomaan luontoon, kun taas mies ja ihminen edustavat järkeä ja kulttuuria (Tuomivaara, 2010).

2.4 Jalostus ihmiskeskeisenä toimintana

Tämän tutkielman taustalla vaikuttava merkittävä käsite on ihmis-eläinsuhde. Ihmis-eläinsuhteen analysoinnissa hyödynnän Donna Harawayn tunnetuksi tekemää kumppanuuslajin käsitettä. Harawayn teoretisoinnin mukaan etenkin koirat ovat eläiminä ihmisen kumppanuuslaji, jonka kautta luonto ja ihminen kytkeytyvät toisiinsa. Kumppanuuslaji ei tarkoita vain kumppanieläintä, vaan merkitsee laajempaa kulttuurista ja yhteiskunnallista merkityksenantoa näille lajeille (Haraway, 2003.)

Toinen Harawayn käyttämä käsite on merkityksellinen toinen tai merkityksellinen toisuus. Merkityksellinen toisuus käsitteenä viittaa ajattelutapaan, jossa ”toinen”, tässä tapauksessa koira, nähdään itsestä erilaisena, mutta erilaisuudessaan merkittävänä ja kunnioitettavana olentona (Haraway, 2003). Haraway esittelee teoretisointiaan merkityksellisestä toisudesta ja kumppanuuslajeista erityisesti koirien kautta. Olenkin kiinnostunut siitä, löytyykö aineistosta teemoja, jotka viittaavat käsityksiin koirasta kumppanuuslajina tai merkityksellisenä toisena.

Ihmisen ja eläimen suhdetta voi tarkastella myös vastuullisuuden näkökulmasta. Häyryn (2020) mukaan ihmisille on tyypillistä välttää vastuuta eläimille tuotetusta kärsimyksestä, koska kulttuurimme ihmis-eläin-jaottelu on niin vahva, eikä eläimiä koskettava kärsimys herätä yhtä voimakasta vastustusta kuin ihmistä koskettava. Toisaalta vastuuta ollaan myös valmiita ottamaan. Westgarthin ja kumppaneiden (2019) tutkimus tarkastelee koiranomistajien vastuullisuuden rakentumista. Tulosten mukaan vastuuta pidetään tärkeänä osana koiranomistajuutta, ja kaikki tutkimuksen informantit pitivät itseään vastuullisina koiranomistajina, mutta silti omistajien käytös koiria kohtaan oli hyvin vaihtelevaa. Onkin kiinnostavaa, löytyykö omasta tutkimusaineistostani vastuullisuutta käsittelevää puhetta, ja jos, niin millaista.

Koirien jalostustoimintaa ja koiranomistajia ylipäänsä on kritisoitu sekä antropomorfismista että antroposentrismistä. Antropomorfismilla tarkoitetaan inhimillistämistä; ihmisille tyypillisten ominaisuuksien ja tarpeiden liittämistä ei-inhimillisiin olioihin (Oksanen, 2012, s. 247). Koiriin ajatellaan kohdistuvan niiden lajinomaista käyttäytymistä ja tarpeita laiminlyövää inhimillistämistä; koirien halutaan

sopeutuvan ihmisten maailman sääntöihin (Koski & Bäcklund, 2012). Myös koiriin liittyvän konsumerismin kasvu viittaa samaan ilmiöön. Lemmikkikoiria kohtaan osoitetaan rakkautta ja välittämistä samankaltaisilla tavoilla kuin ihmisiä kohtaan: ostamalla niille erilaisia kulutushyödykkeitä ja palveluja (Vänskä, 2016). Toisaalta koirien pidon voi ajatella olevan jo itsessään ihmiskeskeistä; koiran tulee sopeutua ihmisen elämään ja tarpeisiin, siispä niiden jalostuskin palvelee ihmisen mielihaluja. Inhimilistämissyötöksistä huolimatta koiriin kohdistetaan toimintaa, joka ihmisiin kohdistettuna herättäisi nykyajassa kauhua; koirayksilöt saatetaan pelkistää rotunsa edustajaksi, ja rotujen ”puhtaudesta” ollaan huolissaan (Turner, 2010, s. 145–8).

Antroposentrismillä puolestaan tarkoitetaan ihmiskeskeisyyttä; ihmisen nostamista muiden elävien olentojen ja luonnon yläpuolelle, ja asioiden tarkastelua lähtökohtaisesti siitä näkökulmasta, mikä niiden seuraus on ihmiselle (Oksanen, 2012, s. 141–3). Ihmisen olemassaolo nähdään ensisijaisena ja tärkeänä, muut oliot jäävät taustalle (Aaltola, 2004, s. 22–3). Ihmiskunnan historiassa antroposentrismi on ollut vallitseva ajattelutapa, jota ovat edistäneet niin kristinusko kuin valistusfilosofitkin (Oksanen, 2012, s. 141–60; Aaltola 2004, s. 22).

Antroposentrismi on kuitenkin herättänyt paljon kritiikkiä. Antroposentrismille vastakkaisena käsitteenä käytetään biosentrismiä eli luontokeskeisyyttä. Biosentrismissä ajattelutavassa valtavirralla tyypilliseen ihmiskeskeisyyteen suhtaudutaan kriittisesti. Kyseenalaiseksi nostetaan ajatus siitä, miksi ihmisen intressit olisivat muuta maailmaa tärkeämpiä. Biosentrismi on siis melko radikaali, syväekologiaa muistuttava ajattelutapa, joka poikkeaa valtavirrasta ja korostaa kriittisyyttä suhteessa ihmisen toimintaan ja totuttuihin ajatusmalleihin. (Oksanen, 2012, s. 166–75.)

Ihmisen suhde luontoon ja muihin eläimiin, kuten koiriin, on siis moninainen ja kompleksinen. Siihen liittyy monenlaisia käsityksiä; ihmiskeskeisyys on kulttuurillemme tyypillinen ajattelutapa, mutta toisaalta esimerkiksi eläinten oikeuksista ollaan nykyään kiinnostuneempia kuin aiemmin. Nämä yhteiskunnalliset kehykset ovat kiinnostavia tutkimuskysymysten kannalta. Tutkimuskysymyksenäni ovat: miten suomalaiset merkityksellistävät koirien ongelmallista jalostusta? Millaisia käsityksiä

ihmis-eläinsuhteesta tähän puheeseen linkittyy? Seuraavaksi esittelen aineiston ja menetelmän, joiden avulla lähdän tarkastelemaan näitä kysymyksiä.

3 AINEISTO JA MENETELMÄ

3.1 Aineisto

Valitsin työhöni kahdenlaisia media-aineistoja. Näistä ensimmäiset olivat neljän sairaana pidetyn rodun suomalaisia rotuyhdistyssivuja. Valitsemani sivustot koskivat ranskanbulldoggia, mopsia, bostoninterrieriä ja cavalier kingcharlesinspanieliä.

Valitsin rodut niiden terveystilanteen ja niiden saaman mediahuomion perusteella; näistä kaikki ovat brakykefaalisia eli lyhytkuonoisia rotuja; niillä kaikilla on todettu vakavia terveysongelmia (Eläinlääkäriliitto, 2017), ja ne esiintyivät myös toisessa valitsemassani aineistossa, Ylen uutisartikkeleissa ja/tai niiden kommenteissa. Cavalier kingcharlesinspanielin jalostus myös kiellettiin vastikään Norjassa (Strömberg & Pennanen, 2022). Nämä rodut siis ovat keskeisiä liiallisesta jalostuksesta ja sen haitoista käydyssä keskustelussa. Rotuyhdistysten nettisivujen muodossa ja teksteissä oli myös yhtäläisyyksiä; kaikissa oli esimerkiksi eritelty rodun terveystilannetta ja esitelty sen luonnetta. Rotuyhdistysten sivut kuitenkin eroavat laajuudeltaan ja tarkkuudeltaan. Bostoninterrieriä luonteineen esittelevä osio oli hyvin suppea, kun taas ranskanbulldoggista kerrottiin laajasti niin terveyden kuin luonteenkin saralta.

Koska rotuyhdistysten sivut ovat laajoja, rajasin aineistoksi vain terveysasioihin keskittyvät osiot sekä rotuesittelyt. Rajauksen tein sillä perusteella, että toisaalta juuri

terveystilanteen kuvailu on oleellista tutkimusasetelman kannalta, mutta toisaalta yleinen rodun kuvailu ja siihen liittyvät diskursiiviset asetelmat ovat oleellisia sen kannalta, miksi rotuja ylipäänsä jalostetaan, ja miten roduista pyritään muodostamaan diskursseja, jotka keskittyvät niiden positiivisiin puoliin ja ominaisuuksiin kriittisen, sairauspainotteisen puheen sijaan.

Vaikka tutkielmani aiheena on nimenomaan koirien jalostusta koskevat puheta- vat, rajasin jalostuksesta kertovat osiot aineiston ulkopuolelle, koska tärkeimmät jalostuksesta kertovat viralliset osiot (jalostuksen tavoiteohjelmat, JTO) olivat erillisinä tiedostoina sivuille liitettyjä hyvin pitkiä tekstejä, joiden analyysi olisi ylittänyt tämän tutkielman mahdollisuudet laajuutensa vuoksi. Tarkat jalostukseen liittyvät säännöt ja ohjeistukset ovat myös melko vaikealukuisia pituutensa ja ammattimaisen sanas- tonsa vuoksi, joten käytännön koiranhankinnassa ja rotuihin tutustuessa on todennä- köistä, että lukijan silmiin osuvat ensiksi yleistajuisemmat kuvaukset rotujen terveys- tilanteista ja luonteista. Näillä teksteillä uskon siis olevan myös käytännön merkitystä sivujen lukijakunnan sekä koiranhankintaan ja rotuvertailuun liittyvien päätösten ja harkinnan kannalta.

Kriittisempää näkökulmaa aiheeseen puolestaan edustavat Ylen uutisartikkelien *Selvitys: Koirien lyttynaamat ja lyhyet kallot ovat eläinsuojelulain vastaisia – tiettyjä rotuja muutettava terveempään suuntaan* (2020) ja *Suomessa jalostuksessa käytetään yhä vakavasti sairaita koiria – nyt syynätään keskeisimmät perinnölliset sairaudet* (2022) kommenttikentät. Vuoden 2020 artikkelissa kommentteja oli 108, vuoden 2022 uutisessa puolestaan 40. Kumpikin näistä uutisartikkeleista käsitteli koirien jalostukseen liittyviä ongelmia ja sairauksia kriittisessä sävyssä, mikä on varmasti vaikuttanut myös kommentoijien re- aktioihin. Tämä on aineiston kontekstin kannalta tärkeä huomioida.

Artikkelit ovat melko samankaltaisia paitsi jalostuskriittiseltä sävyltään, myös sisällöltään. Kummassakin kuvaillaan koirien jalostukseen liittyviä ongelmia, kuten liian lyhyestä kuonosta tai pitkästä selästä aiheutuvia terveyshaittoja. Kummassakin artikkelissa viitataan Ruokaviraston ym. koirien jalostuksen ongelmia koskevaan sel- vitykseen vuodelta 2020. Teksteissä valotetaan myös jalostuksen valvontaa ja säädök- siä, kuten tekeillä olevaa uutta eläintenhyvinvointilakia. Artikkeleissa todetaan myös

joidenkin rotujen olevan siinä tilanteessa, että terveytensä puolesta jalostettavaksi sopivia yksilöitä ei tahdo riittää, ja ratkaisuksi tähän pohditaan esimerkiksi roturisteytyksiä.

Valikoimani aineistot ovat kaikki julkisia media-aineistoja. Ne siis ovat vapaasti luettavissa ja analysoitavissa kenelle tahansa. Valmista media-aineistoa tutkittaessa on kuitenkin hyvä ottaa huomioon, että sen tuottajat eivät ole tietoisesti ottaneet osaa tutkimukseen. Toisaalta nettiin julkiselle palstalle kirjoittaessa laittaa itsensä alttiiksi sille, että itse tuottamastaan sisällöstä tehdään kaikenlaisia tulkintoja, vaikka sitten tieteellisiä. Tutkimukselle tärkeiden kriteerien, julkisuuden ja läpinäkyvyyden, kannalta julkisen aineiston käyttö on hyvä ratkaisu, sillä tutkimusaineisto on saatavilla käytännössä kenelle tahansa halukkaalle. Niinpä tutkimuksen laadunarviointi ja kritiikki on helposti toteutettavissa julkista aineistoa käytettäessä.

3.2 Menetelmä

3.2.1 Diskurssianalyysi

Lähestyn tutkimustehtävää diskurssien näkökulmasta. Diskurssilla tarkoitetaan suhteellisen vakiintunutta puhetapaa, joka paitsi muodostuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, myös vaikuttaa aktiivisesti sosiaalisiin käytänteisiin. Diskurssianalyysi on monipuolinen, monenlaisiin tekstiaineistoihin soveltuva laadullinen menetelmä, joka perustuu ajatukseen siitä, että kielenkäytöllä luodaan sosiaalista todellisuutta. (Jokinen ym., 2016.) Diskurssianalyysiä hyödynnettäessä onkin tarkoituksena tutkia etenkin sitä, miten tietyistä asiasta tai ilmiöstä puhutaan. Diskurssianalyysin taustalla on aina teoreettinen uskomus siitä, että puhetavoilla on merkitystä sille, miten ympäröivä maailma koetaan ja miten siinä toimitaan; siis sille, millaisessa maailmassa oikeastaan elämme. Tämän ei kuitenkaan tarvitse tarkoittaa äärimmäistä sosiaalista konstruktivismia, jossa sosiaalisen todellisuuden ajatellaan muodostuvan täysin kielen ehdoilla. (Jokinen ym., 2016, s. 128–9.)

Valitsin menetelmäksi diskurssianalyysin, sillä tarkoituksenani on analysoida nimenomaan koirien jalostukseen liittyvää keskustelua, ja tähän tarkoitukseen

diskurssianalyysi sopii hyvin. Luokittelin aineistoa sisällönanalyysille tyypillisellä tavalla (ks. esim. Silvasti 2014), mutta tavoitteenani oli etsiä aineistosta juuri diskursseja, vakiintuneita puhetapoja, joilla ihmis-eläinsuhdetta jäsennetään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja sosiaalisissa käytännöissä. Jokisen ja muiden (2016) mukaan samaankin aihepiiriin liittyvät diskurssit voivat vaihdella ympäristöstä ja kontekstista riippuen, myös yhden kielenkäyttäjän puheessa. Samasta aiheesta käytettyjen, erilaisten diskurssien välillä esiintyykin usein kilpailua (em.). Diskurssien keskinäinen kilpailu on kiinnostavaa tämän tutkielman kannalta – millaisia kilpailevia diskursseja koirien jalostuksesta käytetään?

Ennakkotietoni aiheesta vaikuttivat tapaan analysoida aineistoa, sekä siihen, mihin huomioni kiinnittyi. Tätä analyysimuotoa kutsutaan teoriaohjaavaksi eri abduktiiviseksi; teoria toimii nimityksen mukaisesti analyysiä ohjeistavana, mutta aineistolle annetaan tilaa, eikä tietty teoreettinen näkökulma ole kiveen hakattu (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 133). Mielestäni abduktiivinen menetelmä sopii tähän tutkimukseen hyvin, sillä aiempi tutkimus ja teoria vaikuttivat siihen, minkälaisia asioita huomioin aineistosta. Etenkin eläinsuhteisiin liittyvät ristiriidat ja ihmiskeskeisyys herättivät kiinnostukseni jo ennen kuin aloitin itse analyysivaiheen.

Aloitin analyysiprosessin aineiston yleisellä selailulla muodostaakseni kokonaiskuvan aineistosta. Tämän jälkeen lähdin pilkkomaan aineistoa etsien siitä aiheeni kannalta relevantteja, useammin kuin kerran toistuvia ilmauksia, joita luokittelin niiden sävyn ja sisällön perusteella. Lopulta koostin näistä yhteen kokoamistani ilmauksista laajempia diskursseja. Lopullisia diskursseja muodostin neljä: rotuesteettinen diskurssi, vastuullisen jalostuksen diskurssi, jalostus ongelmallisena käytäntönä, sekä ratkaisukeskeinen diskurssi. Esittelen nämä diskurssit tulososiossa.

Diskurssianalyysiä hyödynnettäessä on tärkeää muistaa tutkijan oma positio. Tutkija käyttää kieltä ja diskursseja siinä missä muutkin, eikä hänen tule pyrkiä asettumaan tutkittavien diskurssien yläpuolelle. On tärkeää muistaa reflektoida myös omaa kielenkäyttöään tutkielman kaikissa vaiheissa. (Jokinen ym., 2016, s. 31.) Laadullisessa tutkimuksessa hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen onkin erityisen tärkeää (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 147-8). Tutkija itse on vastuussa tekemistään

ratkaisuista, ja on tärkeää huomioida, että laadullisia menetelmiä hyödyntäessä tulokset riippuvat aina myös tutkijasta itsestään ja hänen ennako-oletuksistaan. Joku toinen voisi saada samasta aineistosta muodostettua erilaisia diskursseja.

Diskurssianalyysissä on tärkeää huomioida eri diskurssien kontekstit ja analysoida itse tekstin lisäksi myös sen tuottamisen prosesseja (Fairclough, 1992, s. 35) Diskurssien käyttäjien subjektipositio eli se lähtökohta, josta käsin puhujat diskurssia käyttävät, on oleellista analyysin kannalta. Tähän liittyvät puhujien tavoitteet, uskomusjärjestelmät ja sosiaaliset suhteet. (Em., s. 30–31, 36.) Kontekstin ja subjektiposition kannalta aineistotyyppien erot ovat keskeisiä. Kommenttikentissä on kyse yksilöiden reaktioista kriittisesti jalostusta tarkastelemaan artikkeliaineistoon. Mediakeskustelulle on tyypillistä nopea reagointi, mikä voi vaikuttaa kommentoijien kirjoituksiin.

Rotuyhdistysten diskurssien muodostus on puolestaan kollektiivista, ei yksittäisten henkilöiden nimissä tehtyä. Niiden diskursseilla voi myös nähdä olevan selkeämpiä päämääriä kuin artikkelien kommentteilla. Niemen (2021) tutkielman mukaan koirien kasvatusta ei ole kasvattajien elinkeino vaan ennemminkin harrastustoimintaa, jota kuitenkin säädellään verottajan toimesta. Tästä huolimatta koirankasvattajien voidaan nähdä aktiivisesti markkinoivan omaa rotuaan; Turner (2010, s. 116) puhuu koirarotujen luomisesta vastauksena markkinoiden kysyntään. Tämä näkökulma on hyvä pitää mielessä rodunjalostuspuhetta tarkastellessa.

4 TULOKSET

4.1 Rotuesteettinen diskurssi

Rotuyhdistysten sivuilla toistui paljon positiivinen sävy, jolla kyseessä olevaa rotua merkityksellistettiin. Positiiviseen sävyyn kuvailtiin sekä rodun ulkonäöllisiä ja rakenteellisia ominaisuuksia että sille tyypillisiä luonteenpiirteitä. Luonteen puolesta eri sivuilla nousi erityisesti esiin puhe rodun persoonallisuudesta ja erityisyydestä. Myös sopeutuvuutta korostettiin usean rodun kohdalla. Roduista puhuttiin soveltuvina monenlaisiin elämäntyyliin, esimerkiksi lapsiperheisiin. Luonteensa puolesta niihin liitettiin monia positiivisia piirteitä; reippautta, hauskuutta, ystävällisyyttä ja seurallisuutta. Toisinaan myös rotujen haastavampia piirteitä, kuten ranskanbulldoggin haastavaa motivointia, kuvattiin leikkimielisessä sävyssä, joka sai ne vaikuttamaan itse asiassa positiivisilta. Sekä mopsia että cavalier kingcharlesinspanielia kuvattiin leikkisään sävyyn ”isoksi koiraksi pienessä paketissa”. Mopsia ja ranskanbulldoggia myös etäännytettiin muista pienistä koiraroduista:

”Mopsi on luonnostaan hyvin ihmisrakas, ystävällinen ja iloinen, mutta myös oman arvoensa tunteva ja rauhallisempi kuin moni muu kipakka pikkukoira.”

Luonteen lisäksi myös ulkonäköön kohdistuva positiivinen puhe korosti usein rotujen hauskaa ja persoonallista ulkonäköä. Esimerkiksi ranskanbulldoggin

yhdistyssivuilla oli suuri kuva rodun edustajasta tekstillä: ”Kuka voisi edes vastustaa tätä hymyä?” Toisaalta cavalier kingcharlesinspanielin sivuilla rodun ulkonäköä kommentoitiin asiallisempaan sävyyn, mutta silti positiivisesti:

”Pää on erittäin vaikuttava suurine lempeine silmineen. Korvat ovat pitkulaiset, runsaskarvaiset. Koiran runko on lyhyehkö ja kylkiluut kaarevat. Cavalier on normaali teroverakenteinen, hyvinliikkuva koira. Turkki on silkinpehmeä ja korvissa, raajoissa, rungon alla ja hännässä on runsaat hapsut. Turkki on laadultaan helppohoitoinen eikä sitä trimmata.”

Roduista siis muodostettiin positiivista kokonaiskuvaa, joka korosti kunkin rodun erityisyyttä ja persoonallista olemusta. Tätä rotuestetiikkaa korostettiin usein myös kuvituksella; sivustoilla esiintyi hellyttävän näköisiä rotunsa edustajia limittäin eri tekstipätkien kanssa. Esimerkiksi ranskanbulldoggien terveysosiossa jokaisen sairauden esittelytekstin vieressä esiteltiin kuvia rodusta.

Rotuesteettistä diskurssia esiintyi myös kommenttikenttäaineistossa muutama otteeseen. Nimimerkki pyllerö84 kommentoi Ylen artikkelin (21.3.2022) mäyräkoirakuvia:

”Hienoja kuvia mäyräkoirista! Ensimmäinen näyttää sudelta ja muissa tulee esiin mäyräksen räyhäkäs luonne. Toivottavasti mäyräkoiran rotu säilyy sellaisenaan maailman tappiin. Niin ihania nämä tappijalat ovat!”

Tällaiset kommentit olivat kuitenkin pieni vähemmistö artikkelien kommentteissa. Vaikka suurin osa kommentoijista suhtautui kommentoimiensa artikkelien tavoin kriittisesti rotuestetiikkaa painottavaan jalostukseen, jotkut asettuivat puolustuskanalle suhteessa tällaiseen rodunjalostukseen.

Rotuyhdistyksille tyypillisessä diskurssissa korostui erityisesti antroposentrismi. Vaikka rotuyhdistykset kuvaavat edistävänsä rodun harrastajien lisäksi myös itse rodun asiaa, jalostetaan rotuja lopulta kuitenkin ihmisiä varten (Turner, 2010, s. 121). Rotuesteettinen, positiivinen rotupuhe peilaa lopulta ihmisen tarpeita; rotuihin liitetyt positiiviset ominaisuudet, kuten sopeutuvuus ja suloisuus, ovat nimenomaan ihmisten näkökulmasta positiivisia. Koira ei tiedä tai välitä, mihin rotuun se kuuluu.

4.2 Vastuullisen jalostuksen diskurssi

Rotuestetiikkaa puolustelemaa puhetta esiintyi erityisesti rotuyhdistysten terveyteen liittyvissä osioissa. Rodunjalostukseen kohdistuva kritiikki näyttää siis olevan rotuharrastajien tiedossa. Etenkin mopsin rotuyhdistyssivuilla otettiin melko suoraan kantaa rodun terveystilanteesta heränneeseen julkiseen huoleen. Puolustelevalle puheelle keskeistä oli vastuullisuuden korostaminen; jalostuksesta muodostettiin kuvaa vastuullisena toimintana. Kiinnitin aineistoa analysoidessa huomiota erityisesti siihen, että Suomen mopsikerho ry:n sivuilla mopsin hengitysvaikeuksien kuvataan pariinkin kertaan johtuvan usein liikalihavuudesta. Tämän voi tulkita eräänlaisena vastuunsiirtona kasvattajilta omistajille. Hengitysvaikeuksista luodaan tällä tavoin kuvaa ehkäistävässä olevana ilmiönä enemmän kuin geneettisenä sairautena. Myös cavalier kingcharlesinspanielin rotuyhdistyssivuilla vedotaan mahdolliseen koiranhankkijaan ja tämän vastuuseen:

”Tutustuthan toimikunnan keräämiin tietoihin rodulle tyypillisistä sairauksista!”

Rotuyhdistysten sivuilla ei jaettu esimerkiksi Ylen artikkeleissa esitettyä näkemystä lyhytkuonoisista roduista erityisen sairaina. Mopsin kuvataan olevan suhteellisen terve rotu, ja cavalier kingcharlesinspanielin ulkomuotoa kuvaillaan rotukuvauksessa terverakenteiseksi. Yhdistysten sivuilla toistui näkemys, jossa kyseisen rodun liioitellun rakenteen aiheuttamat ongelmat myönnetään jossain määrin, ja näihin kerrotaan myös etsityn ratkaisuja. Puheessa ei kuitenkaan todeta, että lähes kaikilla rodun edustajilla olisi ongelmallisia piirteitä, vaan ongelma kuvataan ratkaistavissa olevaksi lähinnä jalostuksella ja ulkonäkötuomareiden ohjeistuksella.

Vastuullisuuden teema toistui kaikilla analysoimillani rotuyhdistyssivuilla. Etenkin terveysasioista puhuttaessa korostettiin asiantuntevuutta kattavilla kuvauksilla rotujen terveystilanteesta ja rotutyypillisistä sairauksista. Erityisesti ranskanbull-doggin ja cavalier kingcharlesinspanielin sivuilla tietoa oli paljon; eri sairauksille oli tehty erillisiä sivuja lähteineen ja yhteystietoineen. Kaikilla sivuilla myös kuvailtiin

rodun terveystilanteen eteen tehtäviä toimia, kuten terveystarkastuksia. Kaikkien rotujen sivuilla mainittiin myös rotukohtainen PEVISA eli Kennelliiton Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustusohjelma (Kennelliitto, 2022b).

Jalostusta puolustava puhe ei aina näkynekkään tekstissä eksplisiittisesti, vaan ennemminkin implisiittisesti esimerkiksi oman yhdistyksen vastuullisuutta korostamalla. Esimerkiksi cavalier kingcharlesinspanielin rotuyhdistyssivuilla ei sinänsä puolustauduta syytöksiä vastaan tai oteta kantaa terveystilanteeseen, vaan tuodaan esiin, että tämän rodun terveystilannetta on seurattu pitkään.

Rotuyhdistysten sivuilla huomionarvoista oli myös terveysasioihin liittyvien osioiden asettelu ja tekstin järjestys. Esimerkiksi Suomen Bostonit ry:n sivujen terveysosiossa rodun rakenteesta aiheutuvat vakavat hengitysongelmat ja selkäongelmat mainittiin sairausluettelossa viimeisinä; samoin kuin se, että valtaosa pennuista saapuu maailmaan keisarinleikkauksella synnytysongelmista johtuen. Ranskanbulldoggin sivuilla puolestaan jokaisen sairauskuvauksen vieressä oli suloinen koirakuva. Näistä herää kysymys, onko sivun asettelu tarkoituksellista, jotta lukijan huomio kiinnittyisi johonkin muuhun kuin kaikkein vakavimpiin terveysongelmiin, joita roduilla esiintyy.

Rotuyhdistysaineistossa käytettiin paljon puhetapaa, jota leimasi näennäinen neutraalius ja asiallisuus. Tällaista toteavaa puhetta esiintyi niin rotukuvauksissa kuin rodun ongelmista kerrottaessa. Esimerkiksi rotutyypillisten sairauksien kuvailu oli usein hyvin asiapitoista, ei niinkään rodun terveystilannetta puolustelemaa. Usein eri sairauksien perään oli lisätty, että tästä kärsiviä yksilöitä ei tulisi käyttää jalostukseen, jolloin ongelma näyttäytyy melko helposti ratkaistavana. Suomen Mopsikerho kirjoittaa terveysosiossaan kitalakihalkiosta:

"Kitalakihalkiota esiintyy kaikilla roduilla, eniten kuitenkin lyhytkuonoisilla. Kitalakihalkioon syynä saattaa olla sikiön kärsimä hapenpuute, muu trauma, lääke- tai myrkkyaikutus sikiöaikana tai perinnöllinen geenivirhe. Yhdistelmää, josta on syntynyt

¹ Arvioidessa terveystarkastusten legitimitettiinä rodun terveysongelmista kertovana lähteenä on kuitenkin otettava huomioon, että kyse on koiranomistajille tehdyistä kyselyistä, ei eläinlääkärin tai muun asiantuntijan suorittamista tutkimuksista. Vaikka kyselyjen tuloksia analysoitaisiin tieteellisin menetelmin, informantit todennäköisesti arvioivat koiransa terveydentilaa itse.

kitalakihalkioisia pentuja ei tulisi enää toistaa, eikä kitalakihalkioista yksilöä käyttää jalostukseen.”

Toisaalta tällainen asiatyylä voidaan tulkita myös tietynlaiseksi puolustautumiseksi; jos terveystilanteesta puhutaan neutraalin asiantuntevaan sävyyn, ei lukijalle välttämättä herää suurtakaan huolta aiheesta. Asioiden toteaminen voi toisinaan olla vallankäyttöä; tapa saada asiat vaikuttamaan siltä kuin ne olisivat stabiileja ja ennalta annettuja. Jokinen ym. (2016, s. 89, 146–147) kutsuvat tällaista yksinkertaistavaa puhetapaa faktuaalistamisstrategiaksi.

Kommenttikentissä muutamissa kommentteissa tuotiin esiin omat positiiviset kokemukset jonkun sairaana pidetyn rodun edustajan kanssa, ja tätä pidettiin perusteena sille, että ongelmia rodun jalostuksessa ei juuri ole, tai ainakaan kaikki yksilöt eivät kärsi niistä. Nimimerkki Mesku (21.3.2022) kommentoi:

”Itselläni on ollut kolme englannin bulldoggia ja yksi pentua joka syntyi normaalisti . koirani elivät kaikki 13 vuotiaiksi ,olisikohan niin että kaikki bulldogit eivät ole sairaita ?”

Muutama taas piti koirien mahdollisiin terveysongelmiin syypäinä omistajia, jotka eivät huolehdi lemmikkinsä liikunnantarpeesta.

Tätä diskurssia käyttäville kommenteille oli tyypillistä pitää laajalle levinnyttä huolta rotujen terveydestä liioiteltuna. Ongelmia myös suhteutettiin laajempaan kehukseen, jossa artikkelien ja muiden kommentoijien kritiikkiä ja huolta ei nähty legitiiminä. Tilannetta vertailtiin myös muiden eläinlajien, esimerkiksi tuotantoeläinten, kohtaamaan kärsimykseen, johon verrattuna lemmikkieläinten jalostus näyttäytyi pienempänä ongelmana.

Nämä sairaana pidettyjen rotujen jalostusta enemmän tai vähemmän puolustelevat kommentit herättivät runsaasti kritiikkiä ja vasta-argumentteja muissa kommentoijissa. Kriittisten uutisartikkelien yhteydessä nämä näkemykset herättivät huomiota ja erottuivat joukosta.

4.3 Jalostus ongelmallisena käytäntönä

Kommenttikentissä korostui kriittinen suhtautuminen sellaiseen koirien jalostukseen, joka aiheuttaa haittoja eläimille. Jalostukseen kohdistuvat kriittiset puheenvuorot olivat vaihtelevia sisällöltään ja sävyiltään, mutta niitä yhdisti negatiivinen suhtautuminen jalostukseen liittyviin ilmiöihin. Jalostukseen ongelmakäytäntönä suhtautuva diskurssi voidaan nähdä kannanottona sellaiselle puhe- ja ajattelutavalle, jota edellä esitelty rotuesteettinen diskurssi edustaa.

Kommenttikenttien keskusteluissa painottui rotujen jalostuksen tarkastelu sairauksien ja kärsimyksen näkökulmasta. Kommentteja edeltävien artikkelien esittelemät jalostuksesta aiheutuneet terveysongelmat otettiin pääsääntöisesti vakavasti, ja usein niitä todennettiin myös kommentoijien omien kokemusten kautta. Sairauteen keskittyvän puheen sävy oli useimmiten päivittelevä ja moralisoiva; koirien kärsimystä ja sen tarpeettomuutta kauhisteltiin ja arvosteltiin. Nimimerkki Fea (21.3.2022) kommentoi:

"Mietin monesti lyttynaamakoiria nähdessäni ja niiden työstä hengitystä kuunnelllessani, että miten omistaja pystyy tyynesti vaan katselemaan koiran jatkuvaa kärsimystä - kun levossakin koiran hengitys on hankalaa - päivästä toiseen antaen eläimen kitua."

Diskurssissa esiintyi paljon syyllistävää sävyä. Syyllistämisen kohteet vaihtelivat eläinlääkäreistä koirien kasvattajiin ja koiranomistajista näyttelyiden ulkomuototuomareihin. Monille kommenteille oli kuitenkin yhteistä implisiittinen tai eksplisiittinen syyllisen etsintä koirien jalostuksen aiheuttamille ongelmille, vaikka syyllistä oltiinkin erimielisiä.

Moralisoivaa puhetta herätti erityisesti pitkälle jalostettujen koirien, etenkin lyhytkuonojen, ulkonäkö. Pitkälle jalostettujen, piirteiltään korostettujen koirien jalostus nähtiin eettisesti hyvin kestävämmänä toimintana. Kommenteissa hämmästeltiin paitsi sitä, miksi koirien ulkoisen olemuksen vuoksi ollaan valmiita aiheuttamaan niille kärsimystä, myös sitä, miten pitkälle jalostettuja, lyhytkuonoisia koiria pidetään esteettisesti miellyttävinä. Nimimerkki Milse (2.9.2020) ihmettelee:

”Miksi ei haluta sopusuhtaista tervettä koiraa? Millainen kauneuskäsitys on ihmisillä jotka noita hankkivat? Vai onko se juuri rumuutta oltava?”

Koirien jalostuksen ulkonäkökeskeisyyden kritiikissä korostuikin luonnollisuuden näkökulma. Piirteiltään liioiteltuja koiria verrattiin joissakin kommenteissa ”koiramaisempiin” rotuihin tai sekarotuisiin. Ulkonäkökeskeisyys nähtiin myös osana laajempaa ilmiötä, jossa ihmiset suhtautuvat koiriin ennemminkin asusteina kuin elävinä olentoina, luontokappaleina. Ihmisen itsekkään ja välinpitämättömän ajatusmaailman ja käyttäytymisen nähtiin aiheuttavan eläimille tarpeetonta kärsimystä paitsi liiallisen jalostuksen, myös muun lemmikinpidon osalta. Jotkut kommentoivat koirien elävän liiaksi ihmisen ehdoilla omien luonnollisten tarpeidensa kustannuksella.

4.4 Ratkaisukeskeinen diskurssi

Viimeinen muodostamani diskurssi keskittyi ratkaisuihin; miten koirien liiallisen jalostuksen aiheuttamia ongelmia tulisi pyrkiä ratkomaan, mitä nykytilanteessa pitäisi muuttaa. Aineistossa esiintyi paljon ratkaisukeskeisyyttä, mutta esitettyjen ratkaisujen kirjo ja sävy oli hyvin vaihtelevaa. Ratkaisuehdotuksista osa oli pohdiskelevia, osa suorastaan vaatimuksia.

Todella monissa kommenteissa vaadittiin suorasanaisesti kaikkein sairaimpien rotujen lakisääteistä kieltoa. Joku oli sitä mieltä, että koirien rotuluokittelu ylipäänsä tulisi kieltää. Erään kommentoijan mielestä jo Suomen nykyinen eläinten kärsimystä rajoittava laki voitaisiin valjastaa ongelmien ehkäisemiseen, jos kansalaiset alkaisivat tehdä joukolla rikosilmoituksia sairaiden rotujen kasvattajista.

Toisaalta ajatusta rotukielloista myös kritisoitiin runsaasti. Moni kommentoija uskoi, että rotujen lakisääteinen kieltäminen johtaisi vain rotujen maahantuontiin muista valtioista, pentutehtailuun sekä rekisteröimättömien koirien lisääntymiseen. Toisaalta jotkut näkivät koirien maahantuonnin myös ratkaisuna; ulkomailta ajateltiin saatavan monipuolisuutta suomalaisten koirien geenipooliin. Aineistossa jakoi mieliteitä se, pystytäänkö Suomessa ylipäänsä puuttumaan jalostuksen ongelmiin vai tulisiko ratkaisuja etsiä ennemminkin kansainvälisellä tasolla.

Osa kommentoijista painotti ratkaisuna myös yksilön vastuuntuntoisuuden lisääntymistä koiranomistajana ja -hankkijana. Sairauksista kärsivien rotujen jalostuksen nähtiin siis toimivan kysynnän ja tarjonnan lakien varassa, ja koira hankkivien ”peiliin katsomisen” ja rotujen ongelmien ymmärtämisen nähtiin kitkevän näiden rotujen hankkimista ja sitä kautta jalostamista. Jotkut kommentoijat kannattivat puolestaan jonkinlaisen koira-ajokortin lanseeraamista tai muuten koiranomistajuuden rajoittamista; jos koiranomistaja ei puutu koiran kärsimykseen, ei koira olisi enää oikeutta omistaa. Ulkopuolisen valvonnan lisääminen sekä lakien ja asetusten säätäminen saivat kannatusta kommenttikentissä.

Myös koiranäyttelytoimintaan puuttumista, rotujen ulkonäkökriteereiden muokkaamista ja näyttelytuomareiden kouluttamista ehdotettiin jalostusongelmia ehkäiseviksi toimiksi. Ulkonäkökeskeisyys ja näyttelytoiminnan kritisointi oli vahva ja toistuva tema aineistossa, ja siihen puuttuminen nähtiinkin usein tärkeänä toimena. Nimimerkki Plzn (2.9.2020) toteaa:

”Itse lähtisin hakemaan muutosta myös näyttelyiden osalta ja lopettaisin koirien nykymuotoiset missikisat. Koira on koira ja varmaankin myös haluaa olla sellainen. Ei mikään jatkuvasti puunattava ja föönattava nelijalkainen omistajan harrastuskoriste.”

Rotuyhdistysten sivuilla jalostuksen aiheuttamiin ongelmiin nähtiin useimmiten ratkaisuna tarkempi kuri terveysasioissa sekä jalostukseen käytettävien yksilöiden tarkka valikointi. Suomen Bostonit ry:n sivuilla kirjoitetaan:

”Tällä hetkellä pakollisia tarkastuksia ovat silmä- ja polvitarkastukset. Nämä tarkastukset tulee tehdä kaikille Suomessa jalostukseen käytettäville bostoneille. -- Kaihia sairastavaa bostonia ei tule käyttää jalostukseen. -- Polvitarkastuksessa tuloksen 3 tai huonompi saanutta koira ei tule käyttää jalostukseen.”

Jalostuksesta aiheutuneisiin ongelmiin nähtiin siis ratkaisuna jalostus, mutta entistä tiukemmalla ja tarkkaavaisemmalla linjalla. Rotuyhdistysten tapaan osa kommentoijista korosti terveystarkastusten ja muun ”virallisen” rodun tarkkailun merkitystä, mutta ei pitänyt ratkaisuvaihtoehtona samankaltaisia toimia (rotujen kieltämistä, rajuja muutoksia jalostukseen) kuin kriittisemmän diskurssin käyttäjät:

"Mielestäni voidaan heti aloittaa jalostaminen terveempään suuntaan, mutta rodun kieltäminen ei ole mikään ratkaisu. Rodun voi parantaa mutta ei lopettaa." (nimim. Sanniih, 2.9.2020)

Sekä rotuyhdistysten sivuilla että joissakin kommentteissa liikalihavuuden todettiin lisäävän rotujen terveysongelmia, ja yhtenä ratkaisuna niihin nähtiinkin omistajien tarkka huolehtiminen koiriensa ravinnosta ja liikunnasta.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Rotuyhdistysten edustamat nettisivut lähestyivät aihetta selvästi omien intressiensä kautta, hyvin erilaisista lähtökohdista kuin artikkelien kommentoijat. Huomionarvoista oli kuitenkin se, miten samantyyppisiä diskursiivisia sisältöjä rotuyhdistyisivut ja kommentoijat käyttivät. Kummatkin vetosivat eritoten vastuullisuuden tematiikkaan, vaikkakin näkemykset siitä, mikä on vastuullista toimintaa, vaihtelivat rajusti. Moni kommentoija piti eläinten hyvinvoinnin kannalta vastuullisena tai välttämättömänä suuria muutoksia jalostuskäytäntöihin tai jopa tiettyjen rotujen jalostuksen lopettamista.

Rotuyhdistykset puolestaan vetosivat omaan vastuullisuuteensa rodun terveys-tilanteen tarkan seuraamisen ja jalostukseen käytettävien yksilöiden tarkan valikoinnin keinoilla. Puolusteleavan puheen sisältö kuitenkin vaihteli eri rotuyhdistysten sivustoilla; varsinkin cavalier kingcharlesinspanielin ja ranskanbulldoggin sivuilla korostui vastuullisuus, ja terveysasioihin perehdyttiin kattavasti, kun taas mopsin sivuilla korostui enemmän melko suora puolustelu ja rennompi suhtautuminen terveysongelmiin. Bostoninterrierin sivustolla terveysongelmista puhuttiin vain lyhyesti ja melko neutraaliin sävyyn.

Sekä kommenttikenttä- että rotuyhdistysaineistoissa kirjoittajat antoivat itseltään vaikutelmaa vastuullisina toimijoina, joko aktiivisesti jalostuksessa toimivina tai sitä moraalikäsitystensä mukaan paheksuvina. Vastuullisuuskäsitysten lisäksi eri diskurssit erosivat siinä, mihin omaa vastuullisuutta suhteutettiin, ts. ketkä esitettiin vastuuttomina toimijoina, joita vasten oman toiminnan vastuullisuus korostui.

Vastuullisen jalostuksen diskurssissa vastuullisuus korostui erityisesti suhteessa pentutehtailijoihin ja ”epämääräisiin” koirankasvattajiin, jotka eivät seuraa rotuyhdistyksen tai Kennelliiton ohjeistuksia tai tavoittele rodun parasta. Jalostukseen ongelmakäytäntönä suhtautuvista kirjoittajista moni taas päivitteli näiden rotujen parissa toimijoiden, kasvattajien, omistajien ja ulkomuototuomareiden toiminnan eettis-moraalista kestättömyyttä, jota vasten omia käsityksiä aiheesta pidettiin vastuullisena, moraalisesti oikeana näkökantana.

Ratkaisukeskeisessä puheessa oli diskursiivisia samankaltaisuuksia, lähinnä ratkaisun etsimiseen ja oman ratkaisuehdotuksen perusteluun painottuvaa puhetta. Sisällöllisesti ratkaisudiskurssi kuitenkin jakautui useisiin, hyvinkin poikkeaviin näkemyksiin. Erityisesti rotuyhdistysten sivuilla jalostuksen tarkempi valvonta, terveystarkastukset sekä vakavista ongelmista kärsivien yksilöiden poissulkeminen jalostuksesta nähtiin ratkaisuina rotujen terveysongelmiin. Tämä näkemys erosi selvästi suurimmasta osasta Ylen artikkelien kommentoijien ajatuksia; näissä kommentoijissa pitkälle viety, koirille vakavia terveyshaittoja aiheuttava jalostus nähtiin useimmiten ongelmana, jonka ratkaisemiseksi tarvitaan muitakin kuin koirankasvattajien esittämiä keinoja. Tällaisina esiteltiin muun muassa rotukiellot, lainsäädäntö ja koirien omistajuuteen kohdistuva kulttuurinen muutos.

Vaikka ensivaikutelmalta rotuyhdistykset ja jalostuskriittisten artikkeleiden kommentoijat ovatkin päinvastaisilla kannoilla liioiteltuja piirteitä omaavien rotujen jalostuksesta, löytyi näistä erityyppisistä aineistoista myös jonkin verran samanmielisyttä. Kaikki kommentoijat eivät pitäneet rodunjalostusta huonona tai ainakaan kaiken saamansa negatiivisen huomion ansaitsevana asiana. Myös kriittisemmin asiaan suhtautuvien kommentoijien näkemykset vaihtelivat lievästi paheksuvasta täysin kielteiseen, jopa vihamieliseen.

Aiemmasta tutkimuksesta ja teoriasta tuttu ristiriitaisuus ja ambivalenssi eläin-suhteissa tuli vahvasti esiin myös tässä tutkielmassa. Esimerkiksi Tuomivaara (2010) toteaa lemmikkieläimiin kohdistuvan sekä intensiivistä huolehtimista ja hellimistä, että toisaalta eettisesti kyseenalaista toimintaa, kuten ihmiskeskeistä kohtelua ja liioiteltua jalostusta. Valitsemisani aineistoissa oli jo lähtökohtaisesti tietynlainen

vastakkainasettelu. Rotuyhdistykset ajavat oman rotunsa harrastajien ja kasvattajien etua, ja pyrkivät levittämään tietoa sekä markkinoimaan rotua mahdollisille koiranhankkijoille. Ylen artikkelit taas suhtautuivat rodunjalostuksen aiheuttamiin ongelmiin journalismille tyypilliseen kriittiseen tapaan, mikä heijastui toki myös artikkelien kommenttikenttiin. Olikin kiinnostavaa, että kommenttikentistäkin löytyi mielipiteitä, jotka olivat linjassa rotuyhdistyssivujen kanssa. Muodostamissani diskursseissa oli paljon ristiriitaisuuksia, mutta toisaalta myös yhtäläisyyksiä.

Rotuyhdistysten sivuilla ihmis-eläinsuhdetta merkityksellistettiin lähinnä ihmiskeskeisestä näkökulmasta; koirien rotuesteettisiä piirteitä tarkasteltiin ihmisen perspektiivistä. Myös jalostuksen vastuullisuuden korostaminen painottui lopulta koiriin ihmisen vastuullisen toiminnan vastaanottavina objekteina, ja toisaalta mahdollisiin koiranhankkijoihin ja -omistajiin vetoavana vastuullisuuspuheena.

Kommenttikenttien kriittisemmässä puheessa ihmis-eläinsuhde taas nähtiin suureksi osaksi liian ihmiskeskeisenä; rotuyhdistysten sivuilla kyllä puhutaan rodun tarpeista ja muusta vastuullisuudesta, mutta omaa toimintaa ja sen eettisiä perusteita tai ihmiskeskeyttä ei kyseenalaisteta. Kommenttikentissä koiran kärsimys otettiin pääsääntöisesti hyvin vakavasti ja ihmisen itsekkyyttä kritisoitiin, mutta en silti kutsuisi esitettyjä näkemyksiä varsinaisesti biosentrisiksi; koiran roolia ihmisen lemmikinä ei kuitenkaan erityisen vahvasti kritisoitu. Koiran roolia ihmisen kulttuurissa ei kyseenalaistettu laajemmin, vaan ennemminkin lemmikkikulttuurin ”ylilyöntejä”, kuten koirille kärsimystä aiheuttavia jalostustoimia, pidettiin tarpeettomina ja moraalisesti paheksuttavina. Vaikka muutama yksittäinen kommentoija pohti koiran omistamisen oikeutusta ylipäänsä, suurimmaksi osaksi kritiikki kohdistui vain sairauksia ja kärsimystä aiheuttavaan jalostukseen, ei koko jalostustoimintaan tai lemmikinpitoon. Tässä mielessä kriittisesti jalostukseen suhtautuvakin diskurssi jäi hieman pinta-putuoliseksi. Myös kummallekin aineistotyypille ominainen vastuullisuuden korostaminen oli lopulta antroposentrististä siinä mielessä, että koirat nähtiin lähinnä ihmisen moraalisen toimijuuden vastaanottavina objekteina.

Rotuyhdistysten sivuilla kiinnityttiin vahvasti tiettyyn rotuestetiikkaan, eikä rotujen terveysongelmia aina otettu yhtä vakavasti kuin kriittisemmässä diskurssissa.

Rotuesteettinen puhe oli lopulta hyvin ihmiskeskeistä. Tässä mielessä Harawayn (2003) merkityksellinen toinen -käsite ei päde rotuyhdistysten diskursseihin, sillä eläimiä tarkasteltiin ennen kaikkea ihmisen näkökulmasta. Vaikka rotuesteettisessä diskurssissa koiria arvostettiin ihmisen kumppanina, ei Harawayn kumppanuuslajin käsitteeseen vaikuta täyttyvän juuri ihmiskeskeisyyden takia.

Jalostukseen ongelmakäytännönä suhtautuvassa näkemyksessä oli enemmän piirteitä Harawayn teoretisoinnista. Koirien hyvinvoinnista oltiin huolissaan, mikä osoittaa kunnioittavaa suhtautumista niihin merkityksellisinä toisina. Myös ihmisen rooli koiran kohtalon kannalta sekä ihmisen itsekkyyden kyseenalaistettiin ja niitä paheksuttiin. Koiranpitoa ylipäänsä kritisoivaa puhetta oli kuitenkin diskurssissa melko vähän, mikä on linjassa kumppanuuslajin käsitteen kanssa; kunhan koirien hyvinvoinnista ja lajinomaisten tarpeiden toteutumisesta huolehditaan, ajatellaan niiden pystyvän elämään hyvää elämää ihmisen kumppanina.

Jossain määrin muodostamassani jalostus ongelmakäytännönä -diskurssissa tuli esiin luonnollisuuden ja epäluonnollisuuden tematiikka. Tähän linkittyi vahvasti myös kärsimys. Esteettiseltä kannalta pitkälle jalostettuja rotuja kritisoiva puhe leikkasi myös luonnollisuuden ihannetta; piirteiltään liioitellut koirat nähtiin paitsi esteettisesti epämiellyttävinä, myös epäluonnollisempina kuin ”koiramaisemmat” koirat.

Tutkielman aiheella on myös käytännöllistä merkitystä; rodunjalostusdiskurssit ja niihin liittyvät käytännöt vaikuttavat elävien olentojen hyvinvointiin. Roduista käytetyillä diskursseilla on valtaa määritellä, millainen toiminta on sallittua tai suositeltavaa, erityisesti silloin, kun diskurssien käyttäjällä on jonkinlainen auktoriteetti- asema, kuten rotuyhdistyksillä voi ajatella olevan suhteessa koirista vähemmän tietäviin. Toisaalta kriittinen julkinen keskustelu voi horjuttaa vallitsevia diskursseja, ja kyseenalaistaa niiden paikkansapitävyyden, kuten rodunjalostuskeskustelussa on viime aikoina näyttänyt tapahtuvan.

Koira harkitsevan voi olla hankala hahmottaa, mikä on vakava terveysongelma ja mikä ei. Rotuyhdistysten sivustot eivät pohjaa tieteelliseen tutkimukseen, vaan ovat vapaaehtoisten rotuaktiivien ylläpitämiä. Kriittistä diskurssianalyysiä seuraten voi kysyä, missä määrin yhdistysten sivut ovat luotettavia lähteitä koirien terveyttä ja

jalostuksen syitä ja seurauksia tarkastellessa. Toisaalta julkinen keskustelu aiheesta etenkin mediassa voi painottua nopeatempoiseen reagointiin, eivätkä keskustelun osapuolet välttämättä ole kovinkaan perehtyneitä aiheeseen. Diskurssianalyysin tarkoituksena ei kuitenkaan ole laittaa eri diskursseja paremmuusjärjestykseen tai määrittää niitä oikeiksi tai vääriksi, vaan tarkastella niitä kriittisesti ja pohtia niiden suhteita toisiinsa sekä yhteiskunnalliseen toimintaan (Jokinen, ym. 2016, s. 411–12).

Kuten aina, tässäkin tutkielmassa oli rajoituksensa. Aineisto oli melko rajattu ja vain pieni näyte aiheesta käydystä keskustelusta. Laadullisessa tutkimuksessa tulee muistaa tutkimustulosten yleistettävyyden ongelma (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 160–2). Vaikka tarkoituksena oli tarkastella sekä yleistä kriittistä mielipideilmapiiriä että tarkemmin rajattua rodunjalostajien näkökulmaa, jäi tutkimuksen ulkopuolelle paljon mielenkiintoisia ääniä, joiden näkemyksiä aiheesta olisi hedelmällistä tutkia. Tässä esitellyt rotuyhdistykset täytyi rajata vain muutamaaan tutkimuksen rajallisen laajuuden vuoksi, vaikka monen muunkin rodun yhdistyssivut olisivat täyttäneet aineistolle asettamani kriteerit. Rotuyhdistysten näkökulman lisäksi yksittäisten kasvattajien näkemyksien tutkiminen valottaisi aihetta lisää.

Jatkossa voitaisiinkin selvittää rodunjalostusnäkemyksiä sekä koiranomistajien että kasvattajien näkökulmasta esimerkiksi haastatteluilla, jolloin asianosaisten näkemyksiin päästäisiin syvällisemmin käsiksi. Haastatteluissa esiin tuleviin näkemyksiin voisi pyytää perusteluja ja näin taustoittaa rodunjalostukseen liittyviä ajatusmalleja tarkemmin. Toisaalta myös kriittisesti aiheeseen suhtautuvien tahojen, kuten eläinsuojeluliikkeiden, näkemyksiä voitaisiin kartoittaa yksityiskohtaisemmin.

Jalostustoiminta on tällä hetkellä melko tulenarka aihe; eri rotujen tilanteissa voi tapahtua muutoksia nopeastikin, kuten esimerkiksi Norjan rotukiellot sekä cavalier kingcharlesinspanielin risteytyspäättös osoittavat. Tämä lisää aiheen ajankohtaisuutta ja kiinnostavuutta myös sosiologisesta näkökulmasta. Rodunjalostus on kiinnostava ilmiö sekä itsessään, että osana laajempaa ihmis-eläinsuhdetta.

LÄHTEET

- Aaltola, E. (2004). Eläinten moraalinen arvo. Vastapaino.
- Aro, J. & Jokivuori, P. (2014). Klassinen sosiologia ja moderni maailma. Docendo Finland Oy.
- Bannasch, D., Young, A., Myers, J., Truvé, K., Dickinson, P., Gregg, J., Davis, R., Bongcam-Rudloff, E., Webster, M., Lindblad-Toh, K. & Pedersen, N. (2010). Localization of Canine Brachycephaly Using an Across Breed Mapping Approach. *PLOS ONE*, 5(3), e9632.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0009632>
- Cole, E., Avery, L., Dodson, C. & Goodman, K. (2012). Against Nature: How Arguments about the Naturalness of Marriage Privilege Heterosexuality. *Journal of Social Issues*, 68(1), 46–62. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2012.01735.x>
- Eläinlääkäriliitto. (1.11.2017). Eläinlääkäriliitto: Koiria ei saa jalostaa sairaaksi (päiv. 1.11.) Noudettu 13. huhtikuuta 2022 osoitteesta
<https://www.sell.fi/uutinen/elainlaakariliitto-koiria-ei-saa-jalostaa-sairaaksi-paiv-111>
- Eskola, M. (2019). Presidenttien lemmikit. Docendo.
- Fairclough, N. (1992). Discourse and social change. Polity.
- Fédération Cynologique Internationale. (6.4.2021). Presentation of our organisation. Noudettu 6. toukokuuta 2022 osoitteesta <http://www.fci.be/en/Presentation-of-our-organisation-4.html>
- Franklin, A. (1999). Animals and Modern Cultures: A Sociology of Human–Animal Relations in Modernity. <https://doi.org/10.4135/9781446217764>
- Frilander, J. (2.9.2020). Selvitys: Koirien lyttynaamat ja lyhyet kallot ovat eläinsuojelulain vastaisia – tiettyjä rotuja muutettava terveempään suuntaan.

- Yle Uutiset. Noudettu 14. huhtikuuta 2022 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11522111>
- Haraway, D. (2003). *The companion species manifesto: Dogs, people, and significant otherness*. Prickly Paradigm Press.
- Häyry, M. (2020). Causation, Responsibility, and Harm: How the Discursive Shift from Law and Ethics to Social Justice Sealed the Plight of Nonhuman Animals. *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics: CQ*, 29(2), 246–267. <https://doi.org/10.1017/S096318011900104X>
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Kaarlenkaski, T. & Ung-Lanki, S. (2013). Ikkunoita ihmistieteelliseen eläintutkimukseen. *Elore*, 20(1). <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/58960>
- Kennelliitto. (2022a). Toiminta ja strategia. Kennelliitto. Noudettu 16. toukokuuta 2022 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/tietoa-meista/toiminta-ja-strategia>
- Kennelliitto. (2022b). PEVISA ja rotukohtaiset erityisehdot. Kennelliitto. Noudettu 23. huhtikuuta 2022 osoitteesta <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/pevisa-ja-rotukohtaiset-erityisehdot>
- Kinnunen, P. (8.9.2020). Lennu-koira katosi julkisuudesta – Presidentti Sauli Niinistön mukaan syynä on koiranjalostuksen nurja puoli. Yle Uutiset. Noudettu 19. toukokuuta 2022 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11533519>
- Koski, L. & Bäcklund, P. (2012). Koiran virka: Susi kaupunkien kaduilla vai ystävä erämaassa? *Alue ja Ympäristö*, 41(2), 22–33.
- Kupsala, S. & Tuomivaara, S. (2004). Sosiologinen eläintutkimus – eläinten yhteiskunnallinen merkitys sosiologian tutkimuskohteena. *Sociologia*, 41(4), 310–321. <http://elektra.helsinki.fi/se/s/0038-1640/41/4/sosiolog.pdf>
- Lummaa, K., Rönkä, M. & Vuorisalo, T. (toim.). (2012). *Monitieteinen ympäristötutkimus*. Gaudeamus.
- Luna-Cortés, G. (2019). The Influence of Materialism on Purebred Dogs' Welfare Among Two Different Generations in Colombia (South America). *Journal of*

- Applied Animal Welfare Science, 22(2), 149–158.
<https://doi.org/10.1080/10888705.2018.1452019>
- Lähde, V. (2012). Luontokäsitysten tarkastelun ongelmia. Teoksessa Lummaa, R., Rönkä, M. & Vuorisalo, T. (toim.). Monitieteinen ympäristötutkimus. Gaudeamus.
- Niemi, S. (2021). Koirankasvatuksen vastuullisuus ja kannattavuus: Rakkaudest' lajiin vai rahan takii? Noudettu 30. huhtikuuta 2022 osoitteesta <http://www.theseus.fi/handle/10024/500334>
- Oksanen, M. (2012). Ympäristöetiikan perusteet: Luonne, historia ja käsitteet. Gaudeamus.
- Ollila, K. (2015). Kondrodystrofisten koirarotujen kyynärvarren ja -nivelen kasvuhäiriö: Kirjallisuuskatsaus. Noudettu 16. toukokuuta 2022, osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/155517>
- Packer, R., Hendricks, A., Tivers, M. & Burn, C. (2015). Impact of Facial Conformation on Canine Health: Brachycephalic Obstructive Airway Syndrome. PLOS ONE, 10(10), e0137496.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0137496>
- Ruokavirasto. (2.9.2020). Selvitys suitsisi koiranjalostusongelmia valvontakriteereillä ja eettisellä neuvottelukunnalla. Noudettu 3. maaliskuuta 2022, osoitteesta <https://www.ruokavirasto.fi/henkiloasiakkaat/lemmikki--ja-harraste-elaimet/uutiset/selvitys-suitsisi-koiranjalostusongelmia-valvontakriteereilla-ja-eettisella-neuvottelukunnalla/>
- Rusbridge, C., McFadyen, A. & Knowler, S. (2019). Behavioral and clinical signs of Chiari-like malformation-associated pain and syringomyelia in Cavalier King Charles spaniels. Journal of Veterinary Internal Medicine, 33(5), 2138–2150.
<https://doi.org/10.1111/jvim.15552>
- Sepänmaa, Y. (2012). Kulttuuriperintö eli inhimillinen jalanjälki esteettiseltä kannalta tarkasteltuna. Teoksessa Lummaa, R., Rönkä, M. & Vuorisalo, T. (toim.). Monitieteinen ympäristötutkimus. Gaudeamus.

- Silvasti, T. (2014). Sisällönanalyysi. Teoksessa Massa, I. (toim.). Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen. Gaudeamus.
- Suomen Bostonit. (2022). Tervetuloa Suomen Bostonit – Finnish Bostons ry:n sivuille. Noudettu 13. huhtikuuta 2022 osoitteesta <https://www.suomenbostonit.fi/>
- Suomen Cavalier Kingcharlesinspanieliyhdistys. (2022). Roturisteytys. Noudettu 19. toukokuuta 2022 osoitteesta <http://jalostus.cavalieryhdistys.com/roturisteytys/>
- Strömberg, J. & Pennanen, V. (31.1.2022). Oikeus kielsi kahden koirarodun jalostuksen Norjassa – Suomen Kennelliiton asiantuntija: Epäterve jalostus voi siirtyä kontrollin ulkopuolelle. Yle Uutiset. Noudettu 19. toukokuuta 2022 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-12295878>
- STT. (4.1.2022). Koiranpentujen rekisteröintien kasvu jatkui toisena koronavuonna: Kennelliitto rekisteröi lähes 52 800 koiraa vuonna 2021. Noudettu 4. maaliskuuta 2022 osoitteesta <https://www.sttinfo.fi/tiedote/koiranpentujen-rekisterointien-kasvu-jatkui-toisena-koronavuonna-kennelliitto-rekisteroi-lahes-52-800-koiraa-vuonna-2021?publisherId=1744&releaseId=69928873>
- Suutala, M. (2006). Elävinä olentoina – Luonnollisesti. *Naistutkimus*, 19(2), 36–39.
- Taylor, N. & Twine, R. (toim.). (2014). *The rise of critical animal studies: From the margins to the centre*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Tilastokeskus. (20.4.2020). Lähes joka kolmannessa kotitaloudessa oli lemmikki vuonna 2016. Noudettu 4. maaliskuuta 2022 osoitteesta https://www.stat.fi/til/ktutk/2016/ktutk_2016_2020-04-20_tie_001_fi.html
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos)*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomivaara, S. (2016). *Eläimet: Luonnon ja yhteiskunnan rajoilla*. Teoksessa Valkonen, J. (toim.). *Ympäristösosiologia (Toinen painos)*. Jyväskylän yliopisto.
- Turner, J. (2010). *Animal Breeding, Welfare and Society*. Routledge. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/j>
- Vainio, A. & Sorjanen, T. (23.12.2018). Parhaita timanttijuttuja: Kasvava osa koirista on niin sairaita, ettei niiden pitäisi elää – HS:n kokoama aineisto kertoo,

- millaiset sairaudet uhkaavat suosituimpia rotuja. Helsingin Sanomat. Noudettu 19. toukokuuta 2022 osoitteesta <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005598316.html>[yvaskyla-ebooks/detail.action?docID=554810](https://www.jyvaskyla-ebooks.com/detail.action?docID=554810)
- Valkonen, J. & Saaristo, K. (2016). Luonto ja yhteiskunta: Ympäristösosiologian lähtökohdat. Teoksessa Valkonen, J. (toim.). Ympäristösosiologia (Toinen painos). Jyväskylän yliopisto.
- Vuolteenaho, S. (21.3.2022). Suomessa jalostuksessa käytetään yhä vakavasti sairaita koiria - nyt syynätään keskeisimmät perinnölliset sairaudet. Yle Uutiset. Noudettu 14. huhtikuuta 2022 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-12318240>
- Vänskä, A. (2016). 'Cause I wuv you!' Pet dog fashion and emotional consumption. *Ephemera*, 16(4), 75-97. Noudettu 5. toukokuuta 2022 osoitteesta <http://www.ephemerajournal.org/contribution/%E2%80%98cause-i-wuv-you%E2%80%99-pet-dog-fashion-and-emotional-consumption>
- Westgarth, C., Christley, R., Marvin, G. & Perkins, E. (2019). The Responsible Dog Owner: The Construction of Responsibility. *Anthrozoös*, 32(5), 631-646. Noudettu 18. toukokuuta 2022 osoitteesta <https://doi.org/10.1080/08927936.2019.1645506>

